

HANDSLAGET

Enkätredovisning

OM LOKALT OCH REGIONALT BESLUTFATTANDE FÖR ATT
STÄRKA GENOMFÖRANDET AV BARNETS RÄTTIGHETER

Innehåll

Inledning	3
Resultatredovisning	4
Fråga 1 och 2	4
Fråga 3	5
Fråga 4	5
Fråga 5	6
Fråga 6	6
Fråga 7	7
Kännedom och kontakt	7
Slutdiskussion	10
Referenser	12

Inledning

Som ett led i SKL:s överenskommelse med regeringen om att stärka genomförandet av barnets rättigheter i Sverige (Handslaget) genomförde SKL en enkät bland samtliga medlemmar i december 2011. Syftet med enkäten var att få veta vilka beslut som fattats rörande barnrättsarbetet i förhållande till FN:s konvention om barnets rättigheter. I september 2013 genomfördes en uppföljande enkät för att få kunskap om vilka förändringar som skett sedan 2011 och om medlemmarnas kännedom om SKL:s barnrättsarbete. Enkäten från 2013 innehöll därför ytterligare frågor med utgångspunkt i medlemmarnas kännedom om Handslaget. Handslaget slutredovisades till regeringen 30 november 2013.

Föreliggande sammanställning är tänkt att användas som underlag för vidare diskussioner om hur Sverige kan flytta fram positionerna när det gäller att tillämpa barnets rättigheter.

I den här rapporten redovisas resultaten av de två enkätundersökningarna. Båda enkäterna skickades ut till samtliga medlemmar 310 kommuner, landsting och regioner. I resultaten redovisas Gotland som kommun, varför det är 20 landsting/regioner.

Vid det första tillfället svarade 74 procent av kommunerna och 100 procent av landstingen/regionerna. Vid det andra tillfället svarade 83 procent av kommunerna och 100 procent av landstingen/regionerna.

Ambitionen med redovisningen är att förmedla den beskrivning av läget i Sverige som våra medlemmar ger. För landstingen är siffrorna säkrare än för kommunerna eftersom samtliga landsting har svarat.

Det huvudsakliga intresset från SKL var att få veta vilka kommuner, landsting och regioner som fattat beslut i fullmäktige eller styrelse om att arbeta enligt konventionen (fråga 1 och 2). Av kommunerna har några av dem som svarade ja på fråga ett eller två 2011, svarat nej 2013. Varför det skett kan ha flera orsaker. Den som svarade på enkäten kanske inte kände till vilka beslut som egentligen är fattade, 2011, 2013 eller vid båda tillfällena. Det som inte är troligt är däremot att beslut om att arbeta enligt konventionen har rivits upp på två år.

Under den tid enkäten var öppen blev det tydligt att det finns ett stort engagemang bland medlemmarna i den här frågan och flera har till och med ringt och berättat mer exakt vad som pågår.

Resultatredovisning

Nedan presenteras resultaten per fråga utom för fråga ett och två som slagits ihop. Efter resultaten följer en slutdiskussion.

Fråga 1 och 2

1. Har kommunen, landstinget/regionen fattat beslut i fullmäktige utifrån konventionen om barnets rättigheter?

	2013		2011	
	Kommun	Landsting	Kommun	Landsting
Ja	56%	95%	62%	85%
Nej	44%	5%	38%	15%
Totalt antal	237	20	213	20

2. Har kommunen, landstinget/regionen fattat beslut i styrelsen utifrån konventionen om barnets rättigheter?

	2013		2011	
	Kommun	Landsting	Kommun	Landsting
Ja	51%	85%	59%	84%
Nej	49%	15%	41%	16%
Totalt antal	229	20	208	19

Kommentar:

På fråga 1 och 2 har samtliga landsting svarat ja på något alternativ. Det enda landsting som saknade beslut i fullmäktige eller styrelse 2011 fattade ett sådant beslut under 2013.

När det gäller kommunerna får vi väga in flera bakgrundsfakta vid tolkning av siffrorna. Trots fler svarande 2013 är det färre som säger sig ha fattat beslut i fullmäktige eller styrelse. Vid en jämförelse med svaren från 2011 visar det sig att det finns kommuner som svarade ja 2011 och nej 2013. Det är intressant. Det finns även kommuner som 2011 svarade ja som 2013 skickade in obesvarade enkäter så där har vi inte underlag för att veta hur det ser ut idag.

Fråga 3

Har kommunen, landstinget/regionen fattat beslut i fullmäktige om att arbeta utifrån regeringens strategi från 2010 som handlar om att stärka barnets rättigheter?

	2013		2011	
	Kommun	Landsting	Kommun	Landsting
Ja	21%	60%	13%	20%
Nej	79%	40%	87%	80%
Totalt antal	234	20	205	20

Kommentar:

I den här frågan ser vi den största ökningen sedan 2011, främst hos landstingen som ökat med 40 procentenheter. Även kommunerna har en liten ökning, men andelen som svarat ja på frågan är relativt låg. Ökningen skulle kunna förklaras av att både SKL och Barnombudsmannen mellan 2011 och 2013 informerat brett om strategin och dess innehåll. Det skulle också kunna tolkas som att intresset, för att visa i beslut att det pågår ett lokalt och regionalt barnrättsarbete, har ökat.

Fråga 4

Har kommunen, landstinget/regionen fattat politiskt beslut om att barnkonsekvensanalyser ska göras? Annat än checklista.

	2013		2011	
	Kommun	Landsting	Kommun	Landsting
Ja	22%	50%	22%	30%
Nej	78%	50%	78%	70%
Totalt antal	235	20	210	20

Kommentar:

Att göra barnkonsekvensanalyser inför beslut som rör barn är något som allt fler aktörer fattar beslut om. Svenska Kyrkan (2012) och Riksidrottsförbundet

(odaterad) är exempel på sådana aktörer. På landstingssidan är det en ökning med 20 procentenheter från 2011. På kommunsidan är det procentuellt sett ingen förändring, men i och med 25 fler svarande kommuner 2013 så är siffran mer stabil nu. Det går inte att säga något om huruvida barnkonsekvensanalyser verkligen görs, i vilken omfattning eller vad de innehåller, varken i kommun eller i landsting.

Fråga 5

Har kommunen, landstinget/regionen avsatt en ansvarig funktion/person för att samordna arbetet med att genomföra konventionen?

	2013		2011	
	Kommun	Landsting	Kommun	Landsting
Ja	26%	80%	23%	70%
Nej	74%	20%	77%	30%
Totalt antal	237	20	209	20

Kommentar:

Av tabellen framgår att antalet personer har ökat mellan de två mätpunkterna 2011 och 2013. SKL har vid några tillfällen blivit kontaktade av medlemmar som nyligen har fått i uppdrag att arbeta med barnrättsfrågorna. Inte sällan blir den person som ansvarar för folkhälsofrågor även ansvarig för barnrättsarbetet.

Fråga 6

Har kommunen, landstinget/regionen avsatt, utöver ansvarig funktion/person, ekonomiska resurser för arbetet med att genomföra?

	2013		2011	
	Kommun	Landsting	Kommun	Landsting
Ja	11%	50%	13%	45%
Nej	89%	50%	87%	55%
Totalt antal	237	20	210	20

Kommentar:

2013 är det hälften av alla landsting som avsatt medel för att genomföra barnrättsarbetet. Vad pengarna används till framgår inte men det är en liten skillnad mellan de två enkäterna. Det är liten ökning för landstingen och en minskning för kommunerna.

Fråga 7

Har kommunen, landstinget/regionen fattat beslut om att följa upp beslutade åtgärder som rör konventionsarbetet i verksamhetsberättelser eller motsvarande.

	2013		2011	
	Kommun	Landsting	Kommun	Landsting
Ja	32%	75%	32%	55%
Nej	68%	25%	68%	45%
Totalt antal	234	20	209	20

Kommentar:

För att en fråga ska tas på allvar i en organisation är det av central betydelse att det finns ett tydligt krav på återrapportering till den politiska nivån. Av resultatet kan vi utläsa att det skett en liten ökning bland landstingen. Bland kommunerna är procenttalet det samma vid båda mättillfällena.

Kännedom och kontakt

För att få veta om medlemmarna hört talas om eller kommit i kontakt med handslaget ställdes ett antal frågor. Frågorna ställdes inte 2011 och därför finns inga jämförande resultat.

Fråga 8

Känner du till att SKL mellan 2011 och 2013 har haft en särskild satsning på arbetet med att stärka barnets rättigheter i Sverige?

	2013	
	Kommun	Landsting
Ja	72%	100%
Nej	28%	0%
Totalt antal	240	20

Kommentar:

I de här siffrorna finns information om hur många medlemmar som känner till SKL:s arbete med att stärka barnets rättigheter. Efter tre år är det nästan alla landsting som uppfattar att de känner till arbetet och för kommunerna är det 72 procent.

Fråga 9

På vilket sätt har ni kommit i kontakt med SKL:s arbete med att stärka barnets rättigheter?

	2013	
	Kommun	Landsting
SKL:s nyhetsbrev Stärk barnets rättigheter	54%	89%
SKL:s webbsidor om barnets rättigheter	69%	84%
Konferens som arrangerats i samarbete med SKL	31%	79%
Utbildningar anordnade av SKL	26%	63%
Annat sätt	19%	47%
Totalt antal	167	19

Kommentar:

I den här frågan sökte vi svar på hur medlemmarna kommit i kontakt med SKL:s arbete. 167 kommuner och 19 landsting besvarade frågan och det var möjligt att välja fler alternativ. Sett till båda medlemmargrupperna är det främst webben och nyhetsbrevet Gör barn starkare som de känner till. När det gäller landstingen har även konferenser, men också SKL:s utbildningar, varit ett viktigt sätt att få kontakt med SKL:s arbete med barnets rättigheter. Konferenserna, som varit på sju orter har lockat många deltagare och utbildningarna har riktat sig till ett begränsat antal deltagare.

Fråga 10

Vad har kontakterna med ovanstående alternativ lett till?

	2013	
	Kommun	Landsting
Attitydförändringar	35%	44%
Förändrat beslutsfattande	16%	28%
Förändrat arbetssätt	25%	44%
Kunskaphöjande aktiviteter	66%	78%
Att handlingsplaner eller strategier har en utgångspunkt i barnkonventionen	31%	33%
Totalt antal	133	18

Kommentar:

Att 66 procent av kommunerna och 78 procent av landstingen uppger att kontakten med SKL lett till kunskapshöjande aktiviteter är en bra början i ett rättighetsbaserat arbete. Värt att kommentera är också att 44 procent av landstingen och 35 procent av kommunerna uppger att kontakten med handslaget lett till attitydförändringar.

Fråga 11

Önskar ni bli kontaktade av SKL för att få information om arbetet med barnets rättigheter?

Kommentar:

Den sista frågan i 2013 års enkät visade att 26 medlemmar önskade bli kontaktade av SKL för att få information om arbetet med barnets rättigheter. De har fått information i ett mail där de också uppmanades att återkomma om de ville ha en mer personlig kontakt.

Slutdiskussion

Det var en spännande tid att vänta på svaren på den uppföljande enkät som gick ut till samtliga medlemmar i slutet av september 2013. Målet för Handslaget var att alla kommuner, landsting och regioner skulle ha fattat ett beslut om att arbeta i enlighet med konventionen i fullmäktige eller styrelse. Även om vi förstod att det inte skulle hända blev vi förvånade över att resultatet, trots fler svar än 2011, låg på ungefär samma nivå som 2011. Hur skulle detta förklaras? För landstingen och regionerna är siffrorna mer tillförlitliga mot bakgrund av den förra enkäten där det endast var ett landsting som saknade beslut. Det landstinget fattade beslut i fullmäktige under 2013 vilket innebär att nu har samtliga landsting och regioner beslut antingen på fullmäktige- eller styrelsenivå eller på båda.

För kommunerna är siffrorna mer osäkra. Vissa kommuner som svarade ja 2011 svarade nej eller lämnade in en blank enkät 2013. Tänkbara förklaringar kan vara att den som svarade förra gången trodde att det fanns beslut, eller ville att det skulle finnas ett beslut. Det finns en trötthet bland medlemmarna på att besvara enkäter, därför är det okänt hur många av dem som skickade in blanka enkäter som egentligen har ett beslut. Flera av dem som inte svarade 2013 svarade ja på fråga 1 eller 2 år 2011.

När det rör frågan om regeringens strategi är det en tydlig ökning mellan de två enkäterna. Det är också fler kommuner som besvarat frågan. Både SKL och Barnombudsmannen har spridit information om strategin på konferenser, på webben, på utbildningar och i andra sammanhang. Strategin ligger nära konventionen i sin utformning och det är möjligt att det blir naturligt att ta in även den i beslut som rör konventionsarbetet i allmänhet.

Många kommuner och landsting använder förenklade modeller för barnkonsekvensanalyser (bka), så kallade checklistor. Här ville vi veta hur många som använde den utvidgade formen som förespråkas av FN-kommittén för barnets rättigheter. På landstingsidan är det några fler 2013 än 2011, bland kommunerna är det samma procentsiffra. Bka som verktyg finns i många olika former och det går därför inte att uttala sig om en specifik modell.

Ett bra sätt att följa det lokala barnrättsarbetet är att utse en person med samordningsansvar för hela organisationen. Personen ska inte göra jobbet själv utan initiera olika aktiviteter och bevaka vad som sker med utgångspunkt i barnrättsarbetet. Det har skett en liten ökning både i kommuner och landsting, och av frågor SKL får från medlemmarna förstår vi att det pågår diskussioner på flera platser i landet om att ha en person/funktion som samordnar barnrättsarbetet. Ofta kommer ett sådant initiativ som en följd av att beslut fattats i fullmäktige eller styrelse.

När det gäller att avsätta medel för barnrättsarbetet, förutom en särskild funktion, är det ingen egentlig skillnad mellan de två mättilfällena. På kommunsidan är det en minskning vilket skulle kunna tolkas som att de som avsatt medel tidigare har skapat en funktion för att driva arbetet framåt. Det är inte känt vad avsatta medel används till.

Förutom ett beslut i fullmäktige eller styrelse är krav på återrapportering till den politiska nivån en förutsättning för att ett arbete verkligen ska få genomslag i en politiskt styrd organisation. Av resultaten framgår att det skett en liten förändring bland landstingen/regionerna, för kommunerna är siffran densamma. Detta ger en indikation på att det finns en lång väg kvar att gå innan vi kan säkerställa ett rättighetsbaserat arbetet i offentlig verksamhet.

Fråga 8, 9 och 10 rör medlemmarnas kännedom om SKL:s arbete i Handslaget, hur medlemmarna fått kännedom och vad det lett till.

Inför Handslagets slutrapport till regeringen (Englundh, 2013) gjordes en sammanställning av hur många medlemmar som på något sätt kommit i kontakt med arbetet. Det visade sig att samtliga landsting/regioner och 143 kommuner på något sätt nåtts av SKL:s aktiviteter. Av resultaten i enkäten framkommer att samtliga landsting och regioner och 72 procent av de svarande kommunerna säger sig känna till Handslagets arbete. Kännedomen härrör sig främst från kontakt med webben och sannolikt vägledningen Gör barn starkare och det nyhetsbrev som publiceras varannan månad (843 prenumeranter februari 2014). Andra kontaktytor har varit de regionala konferenser och utbildningar som arrangerats i samverkan med medlemmarna.

När vi tittar på hur medlemmarna menar att kontakterna med SKL:s arbete påverkat deras organisationer är det många som svarar kunskapshöjande aktiviteter, vilket är bra. Men det mest intressanta är att 44 procent av landstingen/regionerna och 38 procent av kommunerna uppger att kontakterna lett till attitydförändringar. Det är svårt att förändra attityder, det vet alla, och kanske kan vi tolka detta som att det har börjat hända något i människors inställning till barnets mänskliga rättigheter. I den utvärdering av Handslaget som gjordes sommaren 2013 (Markör Marknad och Kommunikation, 2013), framkom att flera medlemmar tyckte det var bra att de fått ett gemensamt språk för att prata om barnets rättigheter. Det är möjligt att den typen av ökade kunskaper har bidragit till attitydförändringar.

Stort tack riktar vi till Kenneth Åhlvik på SKL som hjälpt oss med statistik och viktiga synpunkter på redovisningen.

Avslutningsvis vill vi förmedla hopp till alla er som arbetar med barnets rättigheter i Sveriges kommuner, landsting och regioner: ”Håll i, håll ut och se tillbaka ibland”. (Citat från Ann-Cathrine Ingström i Vimmerby kommun). Det händer mer än vi tror och det är viktigt att vi kan se oss som dropparna som urholkar stenen, en sorts förändringsagenter.

Referenser

Englundh, Elizabeth (2013). *Slutrapport 2013. FN:s konvention om barnets rättigheter i kommuner, landsting och regioner*. Stockholm: SKL.

Markör Marknad och Kommunikation AB (2013). *Rapport: Djupintervjuer – Utvärdering av Handslaget*. Örebro: Markör Marknad och Kommunikation AB.

Riksidrottsförbundet (odaterad). *Barnkonsekvensanalys. RF:s bidrag till anläggningar och idrottsmiljöer*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.

Svenska kyrkan (2012). *Handbok för Barnkonsekvensanalyser i Svenska kyrkan*. Uppsala: Svenska kyrkan.

Enkätredovisning

OM LOKALT OCH REGIONALT BESLUTFATTANDE FÖR ATT STÄRKA GENOMFÖRANDET AV BARNETS RÄTTIGHETER

Föreliggande sammanställning är tänkt att användas som underlag för vidare diskussioner och aktiviteter om hur Sverige kan flytta fram positionerna när det gäller att tillämpa barnets rättigheter.

För mer information:
Elizabeth Englundh elizabeth.englundh@skl.se
Ulrika Forsberg ulrika.forsberg@skl.se

© Sveriges Kommuner och Landsting, 2014
ISBN: 978-91-7585-048-1
Text: Elizabeth Englundh

Ladda ner på webbutik.skl.se. ISBN: 978-91-7585-048-1